

LATİFE TEKİN'İN SÜRÜKLENME VE MANVES CITY ROMANLARINDA HALK EDEBİYATI UNSURLARI

Latife Tekin's Drift and Folk Literature Elements in Manves City Roman

Harun ARVAS

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Van/Türkiye

ABSTRACT

Kültür, insanoğlunun maddi ve manevi olarak ürettiği ve yarattığı her şey olarak tanımlanabilir. Bu maddi ve manevi değerler arasında ise insanların gelenekleri, görenekleri, dili, dini, edebiyatı, giyimi, mimarisi, yemekleri, el sanatları, bayramlar, halk oyunları vb. yer alır. 1980 Sonrası Türk Edebiyatı'nın önemli isimlerinden olan Latife Tekin, Halk edebiyatı unsurlarını eserlerinde sıklıkla ve ustalıkla işler.

Latife Tekin, daha çok romancılığıyla ön plana çıkan yazarlarımızdandır. Romanlarında ise yazar içinde bulunduğu toplumun sosyal ve kültürel değerlerini gerçekçi bir şekilde ele alır. Dolayısıyla Tekin'in eserleri halk kültürü ve halk edebiyatı unsurlarının önemli donelerini içerir.

Çalışmada 1980 sonrası Türk Edebiyatı'nda adından sıkça söz ettiren Latife Tekin'in Sürüklenme ve Manves City adlı romanlarında Halk edebiyatının unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda Latife Tekin'in Halk edebiyatı unsurlarını eserlerinde nasıl işlediği ve bu unsurlardan ne şekilde faydalandığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Latife Tekin, Halk edebiyatı, Halk kültürü.

ÖZET

Culture can be defined as everything that human beings produce and create, material and spiritual. Among these material and spiritual values are people's traditions, customs, language, religion, literature, clothing, architecture, food, crafts, holidays, folk dances, etc. is located. Latife Tekin, an important figure in Turkish literature after 1980, frequently and expertly works the elements of folk literature in her works.

Latife Tekin is one of our writers who has come to the fore with more novelism. In his novels, the author realistically addresses the social and cultural values of the society in which he resides. Therefore, Tekin's works contain important elements of folk culture and folk literature.

In the study, elements of folk literature were tried to be identified in Latife Tekin's novels drifting and Manves City, which are frequently mentioned in Turkish literature after 1980. In this respect, Latife Tekin's work on the elements of folk literature and how he benefited from these elements has been tried to be revealed.

Keywords: Culture, Latife Tekin, folk literature, folk culture.

1. GİRİŞ

Halk biliminin bir bilim dalı olarak çıkması 19. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Halk bilimini Özkul Çobanoğlu, "İnsan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak, objesi olan insanı daha iyi anlamak ve onun hakkında daha derin bir bilgiye kavuşmak amacıyla on dokuzuncu yüzyılın başlarında ortaya çıkan bağımsız bir bilim dalıdır." (Çobanoğlu, 2012: 19) şeklinde tanımlar. Halkbilimle beraber halk ve ona dair her şey önem kazanmıştır. Halk, ortak değerlere sahip olan insanların oluşturduğu en temel topluluklarından birisidir. Bu topluluğun kendine ait dili, çoğunluğun kabul ettiği bir dini, gelenekleri, töresi, örfü olduğu gibi ortak bir kültürünün de olması beklenen bir durumdur. Başlangıçta sözlü olarak ilerleyen Türk Edebiyatı daha sonra yazılı olarak da çok fazla ürün vermiştir. 21. yüzyıla gelinceye kadar verimli yıllar geçiren edebiyatımızın kullandığı ortak malzemelerden birisi de kültürümüzdür. Hemen her romanda, hikâyede, şiirde, denemede kültürümüze ait şeyler bulmak veya ona atıfta bulunulması yazarlar, şairler için zengin bir hazine olmuştur. 1957 yılında dünyaya gelen Latife Tekin, 1980 sonrası Türk Edebiyatının öne çıkan, kendini yetiştirmiş, öz kaynaklarını iyi bildiği gibi dünya edebiyatına da hâkim olan değerli kadın yazarlarından biri olmuştur. Halk edebiyatına ait türleri; masalı, efsaneyi, ağıtı, türküyü vb. satırlarına bazen işleyen bazen de birebir örneklerle yerleştiren yazar masalsi dili, özgün üslubuyla gerçeküstücü anlatımın ülkemizdeki ismi olmuştur. (Aydemir, 2018: 84)

1980 ve sonrası Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Tekin, eserlerinde yoksulluk, göç, feminizm, doğa, aşk, gelenek gibi çeşitli konuları kendine has üslubuyla ele alır. Hem geleneksel anlatı türlerini hem de modern türleri bir potada eriterek mistik ve büyümlü gerçekçi bir şekilde ve masalsi bir dille eserlerine

taşır. Bunu yaparken de Halk edebiyatı unsurlarından ve halk kültüründen de önemli derecede faydalanır. Nitekim Latife Tekin, romanlarında içinde bulunduğu toplumun sosyal koşullarını, geleneğini, kültürünü gerçekçi bir şekilde anlattığı için romanları Halk edebiyatı unsurları bakımından zengin ve önemli eserlerdir.

Çalışmada 1980 ve sonrası Türk edebiyatına damgasını vuran Latife Tekin'in *Sürüklenme ve Manves City* adlı romanlarındaki Halk edebiyatı unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. ANONİM HALK EDEBİYATI UNSURLARI

2.1. Manzum Türler

2.1.1. Türkü

Halkın ruh halini, derdini, neşesini, zevkini, dünya görüşünü, inancını, karşılaştığı olayları yansıtan; hece ölçüsüyle ve bir veya dört dizeli ana bölümlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle söylenen; manzum ve ezgili anonim ürünlere verilen ad. (Kaya, 2010: 733) Pertev Naili Boratav, türküyü bir ezgi ile söylenen halk şiirlerinin her çeşidini göstermek için en çok kullanılan ad "türkü"dür şeklinde tanımlamıştır. (Boratav 1999: 150)

Sözlü ve yazılı edebiyatımızda duyulan, söylenen veya görülen türküler, atalar sözü, masallar, bilmece ve maniler gibi yaygın mahsullerdir. Bu mahsullere Doğu ve Kuzey Türkleri aynı kökten gelen "yır" veya "cır cır" adını vermişlerdir. Batı Türkleri, Türk kelimesinden doğan deyimi türemiştir ve Türklere mahsus ezgi manasına gelen "türkü" yü kullanmaktadırlar. (Elçin, 1996:195)

Hem anonim hem de bir âşığa ait olarak söylenen türküler halkın ortak duygularının dışavurumudur. Latife Tekin'in *Sürüklenme ve Manves City* romanlarında da türkü örneklerine yer verilmiştir. Bunun yanında bazen de şarkı veya türkü söylendi şeklinde cümleler de geçer. Tespit edilen örnekler şu şekildedir:

"... gelincik tarlalarını görecekmış gibi başımı cama yasladığını mırıldandı hafifçe...
Gölgide'nin yolu bataklık sevdiğim, Bademli'yi aş da gel." (MC, 24)

"Sözleşmişlerdi aralarında, "Yovano'yu çalıp söylemeye başladığında ateş yakması gerektiğini anlardı Ersel.

Vardar'ın kıyısında oturuyorsun canım

Beyaz keten ağartıyorsun

Gözün yükseklerde

Canım benim Yovano

Ben seni bekliyorum oysa" (MC, 89-90)

"Onun gibi **akordeon çalıp şarkı söylemeye heves ettiğinde Serco eski bir gitar bulup almıştı Ersel'e, ilk taksitini yatırıp gitar kursuna bile yazdırmıştı onu.**" (MC, 90)

"Yağmur öylesine yağıyordu ki dışarıda Serco **şarkı söylüyormuş** gibi içi ürperdi bir an, rüzgarla perde perde dalgalanarak kulağına dolan akordeon sesiyle dalıp gitti Ersel.
Fakirim, dünyam sonbahar." (MC, 91)

"Gitmiş gibisin

Zaman seni çağırdığı için

Yetmiş gibi

Kızını aradığın yollarda

Sana kefiliz hepimiz

O yumuşak kalbinle katil olamazsın ki

Erice de biliyor

Zaman da biliyor bunu

Kurtarmaya geliyoruz seni

Söylemedin deme bana

Sardun treninde mırıldandım bir dudak aralığı” (MC, 149)

“Keskin bir dönemeçte tepelerden hafifleyerek esip gelen şarkı sesiyle duraladık.” (S, 47)

“Gecenin sessizliğinde şarkı söyleyen kadınların sesi kulağımda ilkel bir yakarışa dönüştü.” (S, 48)

“Arka sırada bir grup genç yüksek sesle şakalaşp yüksek sesle şarkı söylüyordu, bandanalıydı hepsi, gitarları filan vardı...” (S, 65)

“..., uzaklaşıp geri dönüyorlardı, “You are ruins!” Şarkı söylüyormuş gibi haykırarak kaybolup gittiler,...” (S, 65)

“Bana da söyledi bazı şeyler aslında, Cehil’e gelirken bir şarkı dinliyorduk, sözleri çarptı, bunu, ağlayacak gibi gözü şaşınca değiştirdim şarkıyı bende.” (S,183-184)

2.1.2. Mani

Anonim Halk Edebiyatı ürünlerinin en yaygın olanlarından biri de ‘mâni’dir. Dügünlerde, kadın topluluklarında, iş yerlerinde, tarlalarda vb. söylenen mâni genellikle hece vezninin yedi veya sekizlisi ile meydana getirilen dört mısralık manzumelerdir. (Elçin 2004: 281) Mâniye Anadolu’nun değişik yerlerinde farklı isimler verilmiştir. Nitekim mani için Bayatı, hoyrat, deyişleme, mâna, meâni vb. tabirler kullanılmıştır. Anadolu’da mâni söylemek genellikle “mâni düzmek” şeklinde ifade edilir.

Mani halk şiirinde en küçük nazım biçimidir. Yedi heceli 4 dizeden oluşur. Birinci ikinci ve dördüncü dizeler uyaklı, üçüncü dize serbesttir, uyak düzeni harflerle şöyle gösterilir: aaxa. Manilerin ilk iki dizesi, uyağı doldurmak ya da temel üşünceye bir giriş yapmak için söylenir. Genellikle asıl söylenmek istenen düşüncüyle anlam yönünden ilgisi pek yokmuş gibi görünse de konuya bağlı olarak yorumlanabilir. Üçüncü dizenin serbest olması mani söyleyene kolaylık sağlar. Temel duygu ve düşünce son dizede ortaya çıkar.(Dilçin,2013: 279) İncelenen eserlerde mani örnekleri yok denecek kadar azdır. Sadece mani söylendi şeklinde cümleler yer alır. Tespit edilen örnekler:

“... resepsiyon görevlisi yaşlı adam pasaportumu görünce mani söyler gibi Türkçe sözcükler sıralamaya başladı, Dada, Derya, Deyarli, Musofir diye tekrarlaya tekrarlaya odama götürdü beni, (S,90)

2.1.3. Ağıt

Halk Edebiyatına Giriş adlı kitabında Şükrü Elçin ağıtı için insanoğlunun ölüm karşısında veya canlı-cansız bir varlığını kaybetme, korku, telaş ve heyecan anındaki üzüntülerini, feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini düzenli düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere Batı Türkçesinde “ağıt” adı verilir. Ağıt söyleyen için “ağıtçı” sözü yaygınlaşmış ve “ağıt yakmak” deyimini türemiştir.(Elçin, 2004: 290)

Cem Dilçin ağıt için bir kimsenin ölümü üzerine duyulan acıları anlatmak amacıyla söylenen şiirlerdir.(Dilçin, 2013: 342) şeklinde ifade eder. Aşık edebiyatında bir törene bağlı olsun olmasın, acıklı bir olayı konu alan koşmalardır. Ağıtlar yalnız ölüm karşısında değil; savaş, yangın, sel, deprem gibi doğal afetler üzerine söylendiği gibi çeşitli kaza ve hastalılar karşısında, askere ya da gurbete gidenlerin, baba evinden uğurlanan gelin kızların arkasından da söylenir. (Artun, 2001: 99)

Latife Tekin’in incelenen eserlerinde sadece Manves City’de ağıt örneklerine yer vermiştir. Ağıt örnekleri şu şekildedir:

“Bahal başımı delice bir kederle sallayarak, “Amir, ah Amir,” diye ağladı bir süre.” (MC, 51)

“Nergis ne kadar ağlasa da, yanaklarından süzülen yaşlar içini ferahlatmaya yetmiyor.” (MC, 148)

“... çoluk çocuk gündemimize girmiş bulunuyor o insanlar, yas da bizim mücadele de... dinle bak ne diyor Eda sana.

“ Ben güpgüzel bir kızdım, su damlası gibi gözlerim, boğazımda yaprağımla hayatımın baharındaydım, mayısında bile değil, martındaydım güneşin.” (MC, 148)

2.1.4. Tekerleme

Şekil, konu, içerik ve işlevleri bakımından sınırları kesin olarak çizilememekle birlikte “tür” olarak değerlendirilebileceğimiz tekerlemeler, çoklukla halk edebiyatının masal, bilmece, halk hikayesi gibi diğer türlerine bağlı olarak ortaya konulmuştur. Fakat halk edebiyatının diğer türleri içerisinde yer almadan bağımsız bir şekilde meydana getirilen oyun tekerlemeleri (sayışmacalar) ve tören- inanç tekerlemeleri de vardır. Tekerlemelerin çoğu anonim olmakla birlikte aşıklar ve tekke şairleri tarafından söylenenleri de vardır. (Oğuz ve diğerleri, 2016: 252-253)

Tekerlemeler, masal, hikaye, bilmece ve halk tiyatrosu gibi bazı türler içinde veya müstakil olarak ortaya çıkan mahsullerdir. Masalcı, meddah, karagözcü, hoş-sohbet insan vb. maksatlarını anlatmaya başlarken dinleyicilerle seyirci topluluğunun dikkatlerini bir noktada birleştirmek ihtiyacını duyarlar. (Elçin, 2004: 589)

Latife Tekin’in romanlarında geçen tekerlemeler şunlardır:

“Koca Hilmi tekerlemeler uydurarak konuşan iri yapılı güleç yüzlü bir adamdı, geldik yağmur altında, girdik inek damına.” (MC, 83)

“Ersel kapıya doğru çekildi, gözlerini Bahal’den alamıyordu.... Taktık memeyi makineye, akıttık sütü tencereye.” (MC, 83)

“Azimet Bey cipe binmeden sağım odasını yıkayıp çıkan Saide Hanım’la Koca Hilmi’yi bekleyip şakalaştı onlarla. Süte maya çalarım, yaylalarım dağlarım.” (MC, 84)

“Koca Hilmi’nin motosikletinin sesi geldi kulağına... Sal inekleri beriye, süt verene yem hediye.” (MC, 94)

“Azim koşup geldi yanına, birlikte inekleri biriktirme alanına sürdüler. Yağmur çamur dinlemez, sağılacak süt beklemez.” (MC, 100)

“...üç arkadaşın ne anlama geldiğini bilemediğimiz üç ayrı özelliğini tekerleme gibi söyler dururduk gülerken.” (S, 89)

“Tijen’le tekerlememizi söyleyecektim: Kaçma cesareti, yaratma neşesi, hayat kurtarma gücü.” (S, 130)

2.1.5. Ninni

Türkileri kapsayan sınıflandırmada, tıpkı “ağıt” gibi “türkü” içerisinde gösterilen ve çoklukla “ninni yavrum ninni” ifadesiyle başlayan ninniler, anaların çocuklarını sakinleştirmek ve uyutmak amacıyla söyledikleri ezgili manzumelerdir. (Oğuz ve diğerleri, 2016: 251)

Şükrü Elçin ninni için annelerin süt emen çocuklarını uyutmak için ezgi ile söyledikleri manzum veya mensur sözlerdir. Batı Türkçesi’nde bu kelimeye bağlı olarak “ninni çalmak: ninni söylemek” ve “uyku getirmek” deyimleri doğmuştur. Ninniye Kaşgarlı Mahmud “balu balu”, Azeri Türkleri “laylay”, Kerküklülükler “leyley”, Türkmenler “hu-di: Allah de”, Özbekler “elle”, Kazanlılar ise “beşik curu: beşik türküsü” adını vermektedirler. (Elçin, 2004: 271)

Halk edebiyatı unsurlarında eserlerinde yoğun bir şekilde kullanan Latife Tekin’in Sürüklenme ve Manves City adlı romanlarında ninni örneklerine hiç yer vermemiştir.

2.2. Mensur Türler

2.2.1 Masal

Masal sözü Habeşçe’deki “mesl” sözünden gelmektedir. İbranice’ye “maşal”, Aramice’ye “mesel”, “masal” olarak geçmiştir. Masal kelimesinin bir asırlık geçmişi vardır. Bu kelimedenden önce kıssa, destan, hikaye gibi bazı kelimeler aynı kavramı ifade ediyordu. (Brockelmann, 1960: 120) Masal bütünüyle hayal ürünü olan, doğaüstü olaylara ve varlıklara yer veren, belirli olmayan bir yer ve zamanda ortaya çıkan, insanların ve tanrıların başından geçen olağanüstü olayları anlatan, düş ürünü olaylarla örülü, öğüt verici yanı olan, kısa ve mensur, sözlü bir anlatım türüdür. (Artun, 2009: 107) Boratav, masal için “nesirle söylenmiş, dinlik ve büyük inanışlarından ve törenlerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarında inandırmak iddiası olmayan kısa anlatı türüdür” şeklinde bir tespitte bulunur.

İncelenen eserlerde masal örnekleri çok olmamakla beraber daha çok anlatılan masallardan bahsedilir. Örnekler şu şekildedir:

“... işçilerin üretim bölümüne gidecekleri bir geçit olmalıydı, **masallardaki padişah sarayları** gibi kapısız bir fabrikanın çevresinde dolanıp durdu bir süre...” (MC, 74)

“Yolda inecektik bu adamın arabasından, ne kayıp zamanıymış..” diyerek elimdeki kemik parçasını çekip almak istedi.” Bu gece yeterince **masal anlattı** bize.” (S, 39)

2.2.2. Destan

Destan, milletlerin hayatında derin izler bırakmış savaş, göç, doğal afet ve kahramanlık gibi olayları işleyen olağanüstü anlatılardır. Farsça kökenli olan destan kelimesinin aslı “dasitan”dır. Türkçe’ye “destan” olarak geçmiştir. Bu söylentiye göre dasitan, İran efsanesi kahramanı Rüstem’in babası Zal’ın bir diğer adıdır. (Artun, 2009: 48) Şükrü Elçin destan için “Destan(epos), bir boy, ulus(kavim) veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı mahsullerinden biridir. Tarihe bağlı olmakla birlikte tarih sayılmayan, ozanların kopuzlarla terennüm ettiği; cemiyetin ortak hayat görüşü ile ülkülerini aksettiren bu eserlerin teşekkülü için bir yaratma zemini ile savaş, din değiştirme, göç, kuraklık vb. gibi büyük hadiselerin millet vicdanında birtakım sarsıntılara sebep olması lazımdır.” (Elçin, 2004: 72) şeklinde tanımlar.

Destan 4 dizeli bentlerden oluşur. Başka bir deyişle bentleri dörtlüktür. Halk şiirinde en uzun nazım biçimi dstandır. Kimi destanlarda dörtlük sayısı 1002’ü geçer. Destanlar, genellikle hece ölçüsünün on birli kalıbıyla yazılır. Sekizli kalıpla yazılan destanlar da vardır. Uyak düzeni şöyledir: baba- ccca-ddda-eee... ilk dörtlüğün yak düzeni xaxa biçiminde de olabilir. (Dilçin, 2013: 315)

İncelediğimiz Latife Tekin romanlarında destan örneğine yer verilmemiştir.

2.2.3. Efsane

Efsane; anlatı türleri içinde, masal, destan ve halk hikayesine göre daha kısa, içinde abartma ve olağanüstülük bulunan nesir anlatıdır. Konuları doğadaki oluşumlar ve insan (özellikle dini ve tarihi şahsiyetler) olan, somut kanıtlar ortaya koydukları için anlatılanların gerçek olduğuna inanılan bu anlatımlarda olağanüstülüklerle yapılan açıklamalar önemli bir yer tutar. Nedeni belli olmayan varlık, olay ve oluşumlara açıklama getirme, toplumsal ideal ve kurumları geçerli kılma gibi işlevleri vardır. Herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda ve herhangi bir zamana ve herhangi bir kişi tarafından anlatılabilir. (Oğuz ve diğerleri, 2016: 145)

Grimm Kardeşler, efsaneyi “gerçek veya hayali, muayyen şahıs, hadise veya yer hakkında anlatılan bir hikayedir” şeklinde tanımlar. Saim Sakaoğlu *Efsane Araştırmaları* adlı kitabında efsanelerin özelliklerini şöyle belirtmektedir:

- Şahıs, yer ve hadiseler hakkında anlatılırlar.
- Anlatılanların inandırıcılık vasfı vardır.
- Umumiyetle belirli bir şekli yoktur; kısa ve konuşma diline yer veren anlatıdır.(Sakaoğlu, 1999: 10)

Latife Tekin’in romanlarında efsane ve efsane özelliği taşıyan anlatımlara yer verilmemiştir.

2.3. Kalıplaşmış İfadeler

2.3.1. Atasözleri ve Kalıp sözler

Anonim halk edebiyatı türlerinden biri olan ve bir sözlü kültür ürünü olarak karşımıza çıkan atasözlerinin ilk örneklerine Orhun, Uygur ve Karahanlı eserlerinde yer verilmiştir. Şükrü Elçin tarafından “nazım, nesir her iki şekli ile, eski tecrübeleri “tam bir fikir” kompozisyonu içinde teşbih, mecaz, kinaye, tezat... gibi edebi sanatların kudretinden faydalanarak süslü, kapalı olarak veya bazen açık, mecazsız hususuyla yetişecek gençlere aktaran” (Elçin, 2004: 626) sözler diye tanımlar.

Eflatun Cem Güney, atasözleri için “Türk halkının dünya görüşünü özetleyen sözlerdir. Ulusun düşünceleri, inanışları, yaşayışları, gelenekleri görülür. Felsefi görüşlerden başka, güzel buluşlar, parlak nükteler, zarif alaylar, şiddetli taşlamalarla da doludur. Böylece her atasözü, kendi milletinin damgasını taşır (Güney, 1971:175) der.

Çalışmaya konu olan romanlarda atasözü ve kalıplaşmış ifadeler aşağıda örnekler halinde sıralanmıştır:

“Çalışma hayatının en önemli altın kuralı bu: “**aza kanaat et ki çoğu bulasın**” işi olmayan başarıyı düşünemez.” (MC, 81)

“Uçağa binen ömrüne yazık ediyor, **taş yerinde ağır**,” dedi adam, serbest taksici.” (S,17)

“...bizim buralarda bir laf vardır, “**Ölçüsüzü köksüze taşlatırlar**,” diye.” (S, 49)

“Bizde bir laf vardır, “**Aklın hesabı, canın telaşı bitmez**,” diye.” (S, 48)

“..., pek öyle çok yönlü düşünmesem de söylediklerini **açık seçik duyabiliyordum**.” (S, 18)

“... iş yükü ile borç derdi arasında sıkışıp **un ufak olmuşlar**.” (MC, 14)

“Sana yazmak için yükseklerden bir yıldız kaymasını bekledim Raşit, nihayet bu gece **erdim muradına**,” (S,138)

2.3.2. Deyimler

Şükrü Elçin tarafından “asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir. İki veya daha çok kelimedenden kurulu bir çeşit dil ifadesi olan bu sözler, duygu ve düşüncelerimizi, dikkati çekecek biçimde anlatan isim, sıfat, zarf, basit ve birleşik fiil görünüşlü gramer unsurlardır.” (Elçin, 2004: 642) Deyimler için Aksoy, çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluklarıdır (Aksoy, 1984: 49) der.

Öcal Oğuz ve arkadaşları Türk Halk Edebiyatı El Kitabı adlı kitapta deyimleri yapı, şekil, içerik ve işlevleri bakımından şöyle sıralarlar: Deyimler kalıplaşmış sözlerdir ve birçoğu mastar halindedir. Deyimlerdeki kelimeler değiştirilip yerlerine aynı anlamda da olsa başka kelimeler konulamaz. Deyimler her zaman fiil kalıplarıyla kullanılırlar...(Oğuz ve diğerleri, 2016: 212) Deyimler için Artun, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbıdır. Yol gösterme niteliği taşımaz, hüküm bildirmez (Artun, 2017: 164) şeklinde bir tanımlama yapar.

Çalışmaya konu olan romanlarda tespit edilen deyimler şu şekildedir:

“...Sana bir şey söylemem lazım, diyerek annesine yanaştığında , “**Aman babanla ilgiliyse söyleme**,” deyip **başından savmıştı** annesi de onu...” (MC, 49)

“...bilmiyorum hayalinde yaşıyor musun, o tarladaki kayboluşumuz **aklıma düştü** Ersel...” (MC, 11)

“... En son Ersel hapse atılana kadar Nergis ona hep **arka çıkmış**, işinden kazancından olma pahasına çağırıldığı her yere koşup yetişmiş.” (MC, 13)

“...Ersel onu direnmesi için yüreklendirmeye çalıştıkça **içi yanıyordu** Nergis’in, hapisaneden yazdıklarını okurken düşüncelerine **ateş sıçırıyordu** ama geriye dönüp baktığında çırpınıştan başka bir şey görmüyor.” (MC, 20)

“Yoksulun **ayağı kaymış**, günü dünyası kararmıştı...” (MC, 24)

“Baharın da onların arkadaşlık takviminde ayrı bir yeri vardı, birbirlerinin **aklına düştüklerinde** mor kırmızı çiçeklerin acı kokusu...” (MC, 25)

“...Eda’ya göre vardiyalarını ayarlayabilmek için epeyce **dil dökmeleri** gerekmiş.” (MC, 31)

“Tempoya dayanamayıp çıkışını istemek üzereyken beklenmedik biçimde direniş **patlak vermişti**.” (MC, 35)

“Eda’yla **koyun koyuna** büyümüşlerdi, kız kardeşlerini koruyacaklardı elbette.” (MC, 39)

“...Ersel’in yanına uğrayıp sigara, tüütün bırakmıştı ona, aksatmamıştı hiç, gündüz gelmeyi **yüzü tutmuyordu** demek ki.” (MC, 42)

“Bunu hissedip farkına varınca **başı önüne düşmüş**, suskunlaşmıştı giderek.” (MC, 47)

“Sonra kederi yavaştan hafiflemeye boğazındaki düğüm çözülmeye başladı, **dalıp gitti** ardından....” (MC,54)

“Bizim büyükdedemiz İran’dan deve getirir satarmış, deve nam işidir, dedemiz düşünüp **kafa yormuş** buna, bakmış bir insanın...” (MC,98)

“... almışlar birini abi, numaranı bırak, belli olmaz, **kulağıma çalınır**, haber ederim dedi.” (MC, 122)

“Benim de **aklım basmamıştı** önceleri, dersimi aldım sonra....” (S,17)

“..., sağından solundan girip **kafasını yoklamaya** çalıştım, yeni fikirler geliştirmiş...,” (S, 21)

“..., susar belki diye arada dönüp yüzüne bakıyordum, **göz göze gelip** çakıldık sonunda.” (S, 22)

“Gecenin boşluğunda beni Misal’le yalnız bırakmaya **gönlü el vermiyordu** oysa, “(S, 27)

“..., farları söndürüp kantağı kapadığı anda dolunaya gölün ortasına düşüverdi sanki, **zihnim** ışıklanıp **çalkalandı**...,” (S, 37)

“Parmaklarım kilitleniverdi, **göz göze gelip** bakiştük bir an, sol yanağında bir çizik vardı,...” (S, 39)

“Yanımda kız arkadaşım vardı Allahtan, bana **dar günümde** yardım etti,...” (S, 39)

“...,saatler önce eve ulaşmış olacaktım, bu aklımdan geçince **içim boşaldı** birden, sendeleyip ağaca tutundum,...” (S, 42)

“Yo, hayır, tehlikeli filan değil, benim ona **kafayı taktığımı** düşünüyor sadece,” deyip yutkundum.” (S, 45)

“Bilincim yarı kapalıyken bile **gözlerim hep adamın üstündeydi**, bir burnun uzunluğu ya da bir bakışın...” (S, 50)

“..., bir yıl sonra uyandım, öyle istiyor maden, geçtim ilişkiye bende, söyleye söyleye **aklıma koydu**,...” (S, 57)

“.... Ağaçların arasında kaybolup gitti, **kulağıma çalınan** anonsla kendime gelip geri koşmaya başladım.” (S, 61)

“,bulutları yıkmalyım üstümden, Arabacı’nın **sesi yankılandı kulağımda**.” (S, 69)

“Her sesi duyuyormuş gibi **kulak kesilmeye** alışmışız sadece.” (S, 72)

“...mücadele insanları birbirlerine küsmezmiş, **gönül koymuş** sadece.” (S, 79)

“İşletmeyi büyütüp markalaştırıp ondan daha çok **kafa yorduğunu**, biyoteknolojik seraların...” (S, 90)

“Gece yağın mokriy sneg! Kar fırtınasına çevirmiş, ah, bazı Rusça **deyimler** dilime nasıl da keyifle doğuyor.” (S, 104)

“Leningrad filan diyerek biraz yokladım alışveriş sırasında, **renk vermedi** babuşka.” (S,108)

“,... hayalet görmüş gibi oldum şimdi, konuşamıyorum, **dilim tutuldu**.” (S, 141)

“Bir an **göz göze geldiğimizde** bakışlarını kaçırıp, “sorumlusu ziraat mühendisi...” (S, 164)

“Ondan sonra Vahab’da Misal’de **bela kesildi** çocukların başına,..” (S, 176)

2.3.3. Dualar (Alkışlar) ve Beddualar (Kargışlar)

Şükrü Elçin, insan yaşamının her anına sirayet eden dua ve beddualar için şöyle bir tanım yapmaktadır: Dua, insanın kendisi ile içinde yaşadığı cemiyetin maddi refah ve manevi saadetinde yardım ve merhametini istemek üzere Tanrı’ya yaptığı bir hitap, bir sesleniştir. Kargış ise insanın kendisine, ailesine, cemiyetine ve din gibi müesseselerine zararı dokunacak şahıslara, düşünce ve fikirlere karşı davranışlarının şiddetli bir tepkisidir. (Elçin, 2004: 662-663)

Türk edebiyatında en güzel örneklerini Dede Korkut Kitabı’nda gördüğümüz alkışlar(dualar) ve kargışlar (beddua, ilenç), Türk sözlü edebiyatının en yaygın; fakat en az ele alınıp incelenen örneklerindedir. Genellikle bir arada ele alınan alkışlar ve kargışlar içerisinde alkışlar, iyi dileği ve dolayısıyla iyiyi ve

güzeli yansıtan sözler oldukları için kötü dileği ve dolayısıyla kötüyü, çirkini ve öfkeyi yansıtan kargışlara nazaran daha çok dikkati çekmiştir. (Oğuz ve diğerleri, 2016: 214)

Latife Tekin'in romanlarına konu olan dua ve beddua örnekleri şu şekildedir:

“Mevlam kimseye kuyunun dibi yok dedirtecek korku yüzü göstermesin.” (MC, 20)

“İki erkek çocuğa annelik etmek kolay değil, toprağa gömülecek yaşta olsam gömüleyim de, Cesur'la aramızda on beş ya.” (MC, 38)

“Alacağımızdan kırtıkları paralar haram olsun, dediler, nefesleri güçleri daha fazlasını söylemeye yetmedi.” (MC, 44)

“Bahal, ineğin yanaklarını seviyor, “Hadi Karakız'ım hadi, Allah kurtarsın,” diye mırıldanıyor, inek gözlerini kapatıp kafasını Bahal'a uzatıyordu.” (MC, 55)

“Bizi eteğinin altına sokup getirenler, geri çevirmeyip çadırına kabul edenler sağ olsun...” (MC, 57)

“O biraz zor yani, onun gibisini bulmak, öyle olur inşallah da, dedi Ethem.” (MC, 84)

“... her şeyi anlatayım ben sana dedi, “çok yağdı, daha da yağar inşallah, bizim ekinler için iyi...” (MC, 94)

“... saçını başını taratıp süslendi, gece duasına gitti az önce, kapalıdır, tesettürlü, Allah hepimizi açık halinden korusun, bir erkek görmeyiversin, ...” (MC, 119)

“... çaycının hanımı işsizdi, kabul oldu duası, koştı gitti, sana da bir kısmet doğar inşallah.” (MC, 122)

“... eve giriyorlarmış, tekrar tekrar aynı acı. Berğikemin berğikemin.... Allah sizi karşı getirsin bize...” (MC, 125)

“, Arabacı'ya Takviye'den söz edecektim tam, iyi ki işlemedim o hatayı.” (S, 45)

“İngiltere'yi seviyorum ama kendi memleketimi daha çok seviyorum. Allah'a çok şükür, pasaportumda kötü mühür yok ya, ...” (S, 56)

“Uzun ömürler sana pekala, diye seslendi arkasından genç kadın, ...” (S, 60)

2.3.4. Lakaplar

Lakap kavramının birçok kaynakta küçük farklılıklara sahip olmakla birlikte birbirine yakın tanımları yapılmıştır. Lakap, Arapça kökenli bir sözcük olup “Bir aileye veya bir kişiye isminin dışında herhangi bir özelliğinden veya durumundan dolayı başkaları tarafından takılmış isim” (Kaya, 2014: 491) Kişi adları, insanlara doğdukları andan itibaren verilirken lakaplar kişiye sonradan verilen ikincil bir addir.(Hasbay, 2019: 35)

Ferit Develioğlu lakap için lağap, bir kimseye kendi asıl adından başka takılan ad (Develioğlu, 1997: 541) şeklinde bir tanımlama yapar. Türk kültüründe tarihi oldukça eskilere giden bir gelenek olan lakap takma, Latife Tekin'in incelenen iki romanında sıklıkla rastlanan önemli bir halk bilimsel unsurdur. Tekin'in romanlarında lakaplar, kişilerin meslekleri, toplum içerisindeki konumları ve durumları, içerisinde buldukları ruh hallerine göre takılmaktadır. Öte yandan lakapların sadece insanlara takılmadığı, ev, eşya ve nesnelere de lakap takıldığı görüldüğü de tespit edilmiştir. Tespit edilen lakaplar şu şekildedir:

*“Fumoten'de, Sunarteks'te çalıştığı yıllarda **numuneci** olarak ün salmıştı **Ersel**...” (MC, 14)*

“...Kuaför Ayhan'ın karısı Zeliha bize bir tarla gelincik yoldurup paramızı vermemişti.” (MC, 13)

*“Çocuğu giydirip avluya atmadan önce fotoğrafını çekmişlerdi, **Stüdyo Gökçay**'ın vitrininde duruyordu hala o fotoğraf.” (MC, 15)*

*“... nerede internet açıksa gölgesi oraya düşüyordu Eda'nın, **Fotokopi Kamil**'den annesine bağlanacak diye yürüdüğü yol...” (MC, 25)*

“Nergis, **Takipçi Müdür**’le ne yaşayıp nasıl bir oyun çevirdiğini araştırarak olsa ortaya neler dökülecekti kim bilir...” (MC, 43)

“Saide Hanım’la **Koca Hilmi**’nin gülüşmeler eşliğinde Aykan’la şakalaşarak koşup geldiklerini gördü...” (MC, 83)

“Kayınvalidem rahmetli **Hasırlı Ev** derdi oraya, balkonunda tahta örmeler yok mu, diyerek sözünü tamamladı.” (MC, 84)

“...parasını dikkatli kullanmak zorundaydı, koğuş arkadaşı **Haco Fırat**’tan borç almıştı...” (MC, 85)

“... burası **Kıvırcık Ayten**’in durağı, son durak, yatak parası peşin, diyerek anahtarı eline tutuşturduğunda ayakta duracak hali kalmamıştı...” (MC, 106)

“Çalışacağım bir örgüt olursa **kod adım Tamsi** olsun, demiştim...” (S, 43)

“En gençleri bendim aralarında, bir de Bergün’ün baby’si Nomiki- **ona Norma** diyorduk kısaca.” (S, 80)

2.3.5. Küfür ve Argo Sözcükler

Küfür ve argo sözcükler olumsuz davranışlar karşısında insanların duydukları öfkelerin kelimelerle dile getirilmesidir. Küfürlü ve argo sözcükler uzun uzun anlatılamayacak kızgınlıkları birkaç kelime ile anlatırlar. Bu tür sözcükler, içinde bulunulan sosyal yapıya ve kişinin ahlaki düzeyine göre değişik şekillerde kendini gösterir. (Cabur, 2006:173)

Zeynep Korkmaz, argo için Farklı bir anlaşma biçimi sağlamak üzere aynı meslek veya toplulukta insanların ortak dildeki kelimelere özel anlamlar vermek, bazı kelimelerde değişiklik yapmak, dilin lehçelerinden, eskimiş öğelerinden ve yabancı kökenli biçimlerinden de yararlanmak suretiyle oluşturdukları, herkesçe anlaşılmayan kelime ve deyimlerden oluşan, gerektiğinde mecazlı anlamlara da yer veren özel dil veya söz dağarcığı. Külhanbeylerin ve tulumbacıların kullandıkları, özel anlamlı kelime ve deyimlerin yer aldığı kaba dil tanımlaması yapar. (Korkmaz, 2003: 296)

Tekin, eserlerinde genellikle sinirlenme anında kızgınlıkları dile getirme ve karşıdaki kişiyi aşağılama şeklindeki küfürleri halk ağzı ile kullanmıştır. Aşağıda küfür ve argo cümlelerini örnekleyen yapılar yer verilmiştir.

“... makinenin başında on iki saat kağıt bağladıkları oluyordu, üstüne birde ustanın açık saçık şakaları, **bağırması, küfrü.**” (MC, 34-35)

“Öfkeye kapılan şef, nişanlısı kızın önünde genç işçinin kulağını çekmiş, **küfür edip tokatlamıştı.**” (MC, 36)

“Cesur’un Eda için yanıp tutuştuğu, kızcağızı sahipsiz sanıp tehditle **küfürle** ona aşk uyarı çektiği, sokakta okulda soluk aldırılmayıp taciz ettiği dedikodusu yayılmıştı Erice’ye.” (MC, 39)

“Bu benim **öküz**, teyzemin oğlu Aykan.” (MC, 53)

“O da benim **eşek**, teyzemin oğlu, bakmayın şakalaşırız biz böyle...” (MC, 54)

“...Ersel açısından tehlikeli olabilirdi; **porno işine** girdiği, Fumoten’nin eski patronu Vedat’a küçük kız ayarlandığı söyleniyordu...” (MC, 65)

“... bir adam, çaresiz **erkeği it yerine koyup** silahlı bekçi olarak kullanmak istiyor.” (MC, 86)

“Yukarı Evelek’le aşağı Evelek varken **pornoya** ihtiyacı yok buraların erkeğinin, evlerin kapıları açık, girip çıkıyorlar rahatça...” (MC, 102)

“Eski yüzümle şimdiki yüzümün alakası yok, bu bıçaklanmış halim, **şerefsiz** bir de aşığım sana diyerek saplıyordu,....benimle ol, diyene gitmedim de bu **şerefsiz** evet dedim...” (MC, 108)

“Gariban köylülerin günahını alıyorlar, **iğrenç adamlar**”, diyerek öfkeyle dışarı çıktı sonra, ... Kendi **namussuzluklarını** kapatmak için her türlü yalanı uydurur bunlar...” (MC, 128)

“Ey **aşağılık yolcular**, çıkarın ayakkabılarınızı, kemerlerinizi ceketlerinizi soyunun.” (S, 22)

“Junların anasını, sülalesin, sen o karşındaki kavun kafalıya de ki insanlık hakkı var.” (S, 22)

“..., yatak odamıza dalıp dışarı sürükleyecek, sokakta boğuşacağız **piçiyle** güvenmişim ben ona yürekten,...” (S,48)

“..., ben onu gerçekten çok sevdim, esmerim ya, gittim oraya, sokakta **karılar** asılıyor,...” (S, 50)

“Radyodaki propaganda **saçmalığını** dinlemek zorunda mıyız sabah sabah? Diye atıldı...” (S, 59)

“Sığınmacı bunlar!” diye haykırmaya başladı kalabalıktan biri, “sığınmacılar **defolsun!**” (S, 65)

“İçeri girerse bana kan verirmiş gibi olurmuş, **çalı serserisi**, elim uzanacak ağzını dudaklarını birbirine buluşturacağı.” (S, 71)

“Kadının arkadaşları **asılyormuş buna**, kızı bile yakışıklılığına dayanamıyormuş, **manitası** müdürmüş fabrikada.” (S,145)

“, bu feldispatçı küçük kızlara meraklı, parayla görüntülerini satın alıyorum, kimden alıyorum dersin, **porno çetesinden.**” (S, 147)

“Git git evimden **defol**, gözüm görmesin! Diye bağıyordu.” (S, 150)

“O simli gece tümüyle aklımda benim, sayıkla istediğin kadar, **defolup gideceksin buradan.**” (S,173)

“Katil diye yakalattıkları işçinin üvey kızı Vedat’ın canlı **seks** oyuncaklarından biriymiş.” (S, 182)

3. ÂŞIK EDEBİYATI UNSURLARI

Âşık Edebiyatı, âşık adı verilen şaireler tarafından oluşturulmuştur. Âşıklar genellikle okuryazar değildir. Şiirlerini saz eşliğinde icra ederler. Dolayısıyla eserlerini sözlü olarak ortaya koyarlar. Artun, Aşık edebiyatı temsilcisi olan aşığa dair şu tanımlamayı yapar: “sazlı(telden), sazsız (dilden), doğaçlama yoluyla, kaleme (yazarak) veya bu özelliklerin bir kaçını birden taşıyan ve aşıklık geleneğine bağlı olarak şiir söyleyen halk sanatçısıdır. Bu söyleme biçimine “aşıklık- aşıklama”;; aşıkları yönlendiren kurallar bütününe de “aşıklık geleneği” adı verilmektedir. (Artun, 2017: 1)

Latife Tekin’in incelenen romanlarında Âşık edebiyatı ile ilgili herhangi bir örneğe yer verilmemiştir. Fakat Manves City adlı romanda şiir okundu diye bir cümle geçer. Cümle şu şekildedir:

“Çay molalarında ezberden **şiirler okur**, sevdiklerine aşk mesajı atacakların kulağına cümleler fısıldar...” (MC, 29)

4. SONUÇ

Bir disiplin olarak halk bilimi çalışmaları 19. Yüzyılda başlamıştır. Fakat öncesinden de halk bilim çalışmalarından söz edilebilir. Halk bilim çalışmalarıyla beraber hal ve onun oluşturduğu tüm unsurlar önem arz etmiştir. Nitekim halk, ortak bir faktörü, kültürü, geleneği paylaşan insan topluluğu şeklinde tanımlanabilir. Dolayısıyla halkın kendisine has bir geleneği, göreneği, kültürü ve değeri vardır.

Halk kültürü ve halk edebiyatı unsurları edebiyatımıza önemli malzemeler sunan birer kaynaktır. Nitekim romanda, hikayede, şiirde, tiyatrodaki kültürümüze ait unsurlar yazarlara zengin malzemeler sunar. 1980 ve sonrası Türk edebiyatının özgün ve önemli yazarlarından olan Latife Tekin de halk edebiyatı ve halk kültürü unsurlarını masalsı bir dille eserlerine alır. Halk edebiyatına ait masal, efsane, fıkra, destan, türkü, ninni vb. türleri romanlarında sıkça ve gerçeküstü bir anlatımla ele alır.

Latife Tekin’in incelediğimiz *Manves City* ve *Sürüklenme* adlı romanlarında Halk edebiyatına ait unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Halk edebiyatı unsurları, Anonim halk edebiyatı ve Aşık edebiyatı diye iki gruba ayrılmıştır. Anonim halk edebiyatı unsurları da manzum ve mensur türler diye iki bölümde ele alınmıştır. Manzum türlerden türkü ve terkerleme örneklerine çokça yer verilmiştir. Mani ve ağıt örneklerine ise az yer verilmiştir. Tekerlemeye her iki romanda da yer verilmemiştir. Mensur türlerden olan masal örneklerine genellikle masal anlattı şeklinde söylemlere yer verilmiştir. Mensur türlerden olan destan

ve efsane örneklerine ise iki romanda da yer verilmediği tespit edilmiştir. Manzum ve mensur türlerden sonra kalıplaşmış ifadeler belirlenmeye çalışılmıştır. Atasözleri ve kalıp sözler çok yer almamakla birlikte deyimlere fazlasıyla yer verildiği görülür. Öte yandan dua (alkış), beddua (kargış), lakap, küfür ve argo sözlerine ise çokça yer verilmiştir. İncelenen iki romanda da Aşık edebiyatına ait herhangi bir unsura yer verilmediği görülmüştür. Aşık edebiyatına her ne kadar yer verilmemişse de bir örnekte aşık şiirleri okundu diye bir tebire yer verilmiştir.

Bu çalışmayla Latife Tekin'in incelenen Manves City ve Sürüklenme adlı romanlarında Halk edebiyatına ait unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır ve azımsanmayacak kadar malzeme elde edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ö. A. (1984). Atasözü ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Artun, E. (2001). Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- Artun, E. (2009). Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri, Kitapevi Yayınları, İstanbul.
- Artun, E. (2017). Aşıklık Geleneği ve Aşık Edebiyatı, Karahan Kitapevi, Adana.
- Aydemir, E. (2018). "Latife Tekin'in Romanlarındaki Halk Edebiyat ve Halk Kültürü Unsurları Üzerine Bir İnceleme", Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Boratav, P. N. (1999). 100 Soruda Türk Folkloru, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Brockelmann, C. (1960). "Mesel maddesi", İslâm Ansiklopedisi, C.8, İstanbul.
- Cabur, A. K. (2006). "Tarık Buğra'nın Romanlarındaki Halk Bilimi Unsurları Üzerine Bir İnceleme", Selçuk Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Çobanoğlu, Ö. (2012). Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, 6. bs., Ankara, Akçağ Yayınları.
- Develioğlu, F. (1997). "Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat", Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Dilçin, C. (2013). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara.
- Elçin, Ş. (1996). Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Elçin, Ş. (2004). Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Güney, E. C. (1971). Folklor ve Halk Edebiyatı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Hasbay, S. (2019). "Kars'ta Kullanılan Lakaplar Üzerine Bir İnceleme", Kafkas Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kars.
- Kaya, D. (2010). "Türk Halk Edebiyatı Terimleri sözlüğü", Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kaya, D. (2014). Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri.
- Korkmaz, Z. (2003). "Gramer Terimleri Sözlüğü", TDK Yayınları, Ankara.
- Oğuz, M. Ö. (Ed.). (2016). Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Sakaoğlu, S. (1999). Masal Araştırmaları, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Tekin, L. (2019). Manves City, Can Sanat Yayınları, İstanbul.
- Tekin, L. (2019). Sürüklenme, Can Sanat Yayınları, İstanbul.